

Radosław Lolo

Instytut Historii
Akademia Piotrkowska

ORCID 0000-0003-2430-3148

Budowanie pozycji rodu Kraśińskich na sejmiku ciechanowskim w XVII w. (do 1668 r.)

Słowa kluczowe:

sejmik ciechanowski XVI–XVII w., Kraśińscy XVI–XVII w.,
starostwo ciechanowskie XVI–XVII w., Franciszek
Kraśiński (1525–1577), Krasne XVI–XVII w.

Dotyychczas główne zainteresowanie badaczy skupiało się na działalności Kraśińskich w drugiej połowie XVII w., to jest na okresie, kiedy już osiągnęli oni poważniejsze znaczenie polityczne, piastowali urzędy centralne i byli senatorami¹. Mniej uwagi poświęcono zaś okresowi wcześniejszemu, kiedy to Kraśińscy budowali swoją pozycję najpierw na Mazowszu, a dopiero później w skali Rzeczypospolitej. Spośród autorów, którzy podejmowali tę problematykę, wskazać trzeba: Tadeusza Gostyńskiego², Józefa Gierowskiego³, Jolantę Choińską-Mikę⁴, Edwarda Opalińskiego⁵, Jana Dzięgielewskiego⁶, Krzysz-

¹ Ostatnio na ten temat: Z. Hundert, *Działalność polityczna referendarza koronnego i starosty warszawskiego Jana Dobrogosta Kraśińskiego za panowania Jana III (do 1688 r.)*, „Kronika Zamkowa. Roczniki”, 6(72), 2019, s. 189–206.

² T. Gostyński, *Franciszek Kraśiński. Polityk złotego wieku*, Oświęcim 2016.

³ J. Gierowski, *Sejmik generalny księstwa mazowieckiego na tle ustroju sejmikowego Mazowsza*, Wrocław 1948.

⁴ J. Choińska-Mika, *Sejmiki mazowieckie w dobie Wazów*, Warszawa 1998; eadem, *Mazowiecki parlamentaryzm w XVI–XVIII wieku*, w: *Dzieje Mazowsza*, t. 2: *Lata 1527–1794*, red. J. Tyszkiewicz, Pułtusk 2015 (dalej: *Dzieje Mazowsza*, t. 2), s. 115–166.

⁵ E. Opaliński, *Rodziny wielkosenatorskie w Wielkopolsce, na Kujawach i na Mazowszu za Zygmunta III. Podstawy karier*, Warszawa 2007, *passim*.

⁶ J. Dzięgielewski, *Najznamienitsi na Mazowszu za Jagiellonów i Wazów*, w: *Studia z historii społecznej ofiarowane Profesorowi Andrzejowi Wyczańskiemu*, red. C. Kukło, Białystok 2004; idem, *Mazowszanie na urządach centralnych w XVI–XVII wieku*, w: *Mazowsze na*

tofa Chłapowskiego⁷, Macieja i Annę Pieńkowskich⁸, wreszcie epizodycznie, ale w sposób istotny odnotowującego Krasińskich na urzędach sędziowskich Adama Moniuszkę⁹. Prace te prezentowały jednak działalność i kariery Krasińskich raczej w ogólniejszym kontekście historii Mazowsza czy politycznej historii Polski. Wspomnieć też trzeba o hasłach w *Polskim słowniku biograficznym* autorstwa: Ireny Kaniewskiej¹⁰, Wacława Urbana¹¹, Adama Przybośia¹², Henryka Barycza¹³, Jaremy Maciszewskiego¹⁴ i Joanny Bąkowej¹⁵. Nieco mniejsze znaczenie mają, wymagające wszak odnotowania, publikacje Muzeum Romantyzmu w Opinogórze, które ze względu na swój profil badawczo specjalizuje się raczej w czasach późniejszych niż wczesna nowożytność¹⁶. Natomiast temat aktywności Krasińskich

pograniczu kultur w średniowieczu i nowożytności, red. M. Dygo, Pułtusk 2007, s. 85–108; idem, *Mazowszanie w rozgrywkach o tron i system polityczny Rzeczypospolitej w latach 1572–1609*, w: *Mazowsze w procesach integracyjnych i dezintegracyjnych w Rzeczypospolitej w XVI–XVII wieku. Studia i szkice*, red. idem, Warszawa 2010 (dalej: *Mazowsze w procesach integracyjnych*), s. 55–78; idem, *Mazowszanie w życiu publicznym Rzeczypospolitej od rokoszu Zebrzydowskiego do abdykacji Jana Kazimierza*, w: *Mazowsze w procesach integracyjnych*, s. 79–104; idem, *Możnowładcy mazowieccy wobec konfliktów wewnętrznych w RP w latach 1587–1608*, w: *Wobec króla i Rzeczypospolitej. Magnateria w XVI–XVIII wieku*, red. E. Dubas-Urwanowicz, J. Urwanowicz, Kraków 2012; idem, *Życie polityczne na Mazowszu od schyłku XV do połowy XVII wieku*, w: *Dzieje Mazowsza*, t. 2, s. 29–114.

⁷ K. Chłapowski, *Elita senatorsko-dygnitarska Korony za czasów Zygmunta III i Władysława IV*, Warszawa 1996.

⁸ A. Pieńkowska, M. Pieńkowski, *Sejmiki mazowieckie wobec problemów wewnętrznych Rzeczypospolitej w latach 1661–1665*, Oświęcim 2015; M. Pieńkowski, *Sejmiki mazowieckie wobec urzędów oraz działalności polityczno-wojskowej hetmana i marszałka koronnego Jana Sobieskiego w latach 1665–1674*, w: *Marszałek i hetman koronny Jan Sobieski i jego czasy (1665–1674)*, red. D. Milewski, Warszawa 2014, s. 125–152.

⁹ A. Moniuszko, *Mazowieckie sądy ziemskie (1588–1648). Organizacja – funkcjonowanie – postępowanie*, Warszawa 2013, zwłaszcza, s. 310, Ankes nr 2.

¹⁰ I. Kaniewska, *Krasiński Andrzej, h. Ślepowron (zm. 1588)*, PSB, t. 15, Wrocław–Warszawa–Kraków 1970 (dalej: PSB, t. 15), s. 169–170.

¹¹ W. Urban, *Krasiński Franciszek, h. Ślepowron (1525–1577)*, PSB, t. 15, s. 171–173; idem, *Krasiński Stanisław, h. Ślepowron (1534–1598)*, PSB, t. 15, s. 190–191.

¹² A. Przyboś, *Krasiński Gabriel, h. Ślepowron (zm. 1676)*, PSB, t. 15, s. 173–174; idem, *Krasiński Jan Kazimierz na Krasnem, h. Ślepowron (1607–1669)*, PSB, t. 15, s. 179–180; idem, *Krasiński Jan Dobrogost (Bonawentura) na Krasnem, h. Ślepowron (zm. 1717)*, PSB, t. 15, s. 180–182.

¹³ H. Barycz, *Krasiński Jan Andrzej (1550–1612)*, PSB, t. 15, s. 177–179.

¹⁴ J. Maciszewski, *Krasiński Stanisław, h. Ślepowron (1558–1617)*, PSB, t. 15, s. 191–192.

¹⁵ J. Bąkowa, *Krasiński Ludwik, h. Ślepowron (zm. po 1644)*, PSB, t. 15, s. 186; eadem, *Krasiński Stanisław, h. Ślepowron (ok. 1585 – po 1641)*, PSB, t. 15, s. 192–193.

¹⁶ Przykładowo: *Szlakiem kościołów fundacji Krasińskich: Opinogóra, Pałuki, Krasne*, oprac. S. Maliszewska, A. Łyszowska, Opinogóra 2015; „Amor patriae nostra lex. Zesztytu Mu-

na sejmiku ciechanowskim, zwłaszcza przed drugą połową XVII w., nie był do tej pory podejmowany.

Ziemia ciechanowska i jej sejmik wydają się zaś pierwszym i naturalnym obszarem wpływów Krasińskich. Położone w ówczesnym powiecie przasnyskim ziemi ciechanowskiej Krasne co najmniej od 1372 r. wzmiankowane jest jako własność Sławomira z Krasnego. Wsi tej i pobliskiej włości Rembowo, także należącej do rzezonego Sławomira, książę Janusz I w r. 1386 nadał prawo chełmińskie. Wcześniej zaś (w roku 1377) zapobiegliwy protoplasta rodu dokupił jeszcze wieś Czernice. Potwierdzenie własności zaś otrzymał od tegoż księcia mazowieckiego w 1401 r.¹⁷ W roku 1421 poświęcona jest własność Strzegowa. Rozbudowę domeny kontynuował Sławek z Krasnego, sędzieja makowski i różański, dołączając m.in. wieś Łąnięta, a sprzedając w 1456 r. wieś Wala Krasińska kapitule kolegiackiej warszawskiej¹⁸. W ten sposób Krasińscy utworzyli w powiecie przasnyskim klucz dóbr dających im w drugiej połowie XV w. mocną pozycję w lokalnej hierarchii. W roku 1468 nabywający kolejne wsie Rudowo i Zalesie (pow. ciechanowski) Mikołaj Krasiński występował już jako chorąży, w 1473 jako stolnik ciechanowski. Jego syn Jan z Krasnego w 1477 r. uzyskał stopień bakałarza sztuk wyzwolonych w Akademii Krakowskiej, by zostać proboszczem w Białotarsku (wówczas diecezja kujawska, archidiakoniat włocławski)¹⁹. W roku 1482 Mikołaj ufundował w Krasnem drewniany kościół, a Krasińscy od biskupa płockiego Piotra z Chodkowa uzyskali doń prawo patronatu, które posiadali jeszcze w 1817 r.²⁰ Tam też dokonywali pochówków rodowych, niezachowanych z powodu późniejszej przebudowy kościoła.

Pod koniec XV w. Krasińscy stanowili więc lokalną elitę szlachecką, a Krasne było głównym ośrodkiem dóbr i siedzibą rodu. Pozycję Krasińskich, nadal lokalnie, umocnili następnie Andrzej, a potem jego syn Jan, stolnik ciechanowski

---

zeum Romantyzmu”, z. 5: *Jedność w różnorodności*, red. R.F. Kochanowicz, Opinogóra 2018; W.J. Górczyk, *Gałąź prawosławna i kalwińska Krasińskich herbu Ślepoubron z Krasnego*, „Gdański Rocznik Ewangelicki”, 13, 2019, s. 37–56.

¹⁷ Krasne do 1476 r. Kartoteka powiatu przasnyskiego w średniowieczu. Kartoteka Słownika historyczno-geograficznego Mazowsza w średniowieczu, <https://www.rcin.org.pl/dlibra/publication/75997/edition/57209/content> (dostęp: 19.05.2022).

¹⁸ Ibidem (dostęp: 19.05.2022); Kacper Niesiecki, *Herbarz polski*, wyd. J.N. Bobrowicz, t. 5, Lipsk 1839–1845, s. 363–364.

¹⁹ Jan z Krasnego, syn Mikołaja (Id: 2021880), w: Corpus Academicum Cracoviense (CAC), http://cac.historia.uj.edu.pl/osoba/2021880_Jan_z_Krasnego_syn_Mikołaja (dostęp: 23.05.2022).

²⁰ *Z archiwaliów diecezjalnych płockich XIX wieku*, z. 7: *Dekanat przasnyski*, oprac. M. M. Grzybowski, Płock 2000, s. 49.

od 1542 r. (zm. 1546)²¹. Jak zauważył Edward Opaliński, była to jeszcze pozycja lokalna, o czym świadczą małżeństwa zawierane wówczas głównie w obrębie średniej mazowieckiej szlachty. Jan ożenił się z Katarzyną Mrokowską z Murowanego Mniszewa h. Lubicz. Ich dzieci postąpiły podobnie. Anna wydana została za Piotra Szydłowieckiego, Barbara za Łukasza Komorowskiego, a Dorota za Jakuba Pczeńskiego²². Spośród synów Wojciech żonaty był z Zofią Ciemniewską, Andrzej z Katarzyną Czernicką²³. Trzeci zaś, Franciszek (1525–1577), został, jak wiadomo, podkanclerzym koronnym, a później biskupem krakowskim²⁴. Na karierze rodu zaważył wówczas jeszcze wcześniejszy mariaż. Dziad biskupa Andrzej ożenił się bowiem z Olechną Dzierzgowską. Dobra rodowe Dzierzgowskich h. Jastrzębiec (Dzierzgowo, Pawłowo, Szumsk) także znajdowały się w powiecie przasnyskim. Olechna Krasieńska zaś była babką późniejszego prymasa Mikołaja²⁵. Ten zadbał o wykształcenie Franciszka Krasieńskiego i ułatwił początki kariery na dworze Zygmunta I. Kariera Franciszka otwiera nowy rozdział w dziejach rodu. Jego emanacją staje się spektakularna przebudowa kościoła pod wezwaniem Podwyższenia Krzyża Świętego w Krasnem, przeprowadzona nakładem Franciszka w latach 1570–1575 – miejsce pochówku rodowego. Średni z braci Stanisław (1534–1598), wprowadzony do stanu duchownego, został sekretarzem królewskim, regentem kancelarii mniejszej, kanonikiem i prałatem kilku kapituł, kończąc żywot jako archidiakon krakowski²⁶.

Nas najbardziej interesuje najmłodszy z braci, Andrzej (zm. 1588). On to zapoczątkował zajmującą nas kwestię znaczącego udziału Krasieńskich w działalności sejmiku ciechanowskiego. Po raz pierwszy wybrano go na posła na sejm w 1553 r.²⁷ Urodził się zaś po 1534 (rok urodzenia Stanisława), miał więc wówczas najwyżej 19 lat i nie piastował żadnego urzędu ziemskiego. Można w tym widzieć chyba raczej bezpośredni wpływ prymasa Dzierzgowskiego, na którego dworze przebywał wówczas jako sekretarz Franciszek Krasieński, oraz brata prymasa, Jana, wówczas już wojewody mazowieckiego. Dzierzgowscy budowali wówczas na Mazowszu silne zaplecze polityczne, w którym oprócz wymienionych wspomnieć trzeba

²¹ I. Kaniewska, op. cit., s. 169.

²² T. Gostyński, op. cit., s. 14.

²³ E. Opaliński, op. cit., s. 72.

²⁴ W. Urban, *Krasieński Franciszek, h. Ślepowron (1525–1577)*, s. 171–173; T. Gostyński, op. cit., passim.

²⁵ W. Pociecha, *Arcybiskup gnieźnieński Mikołaj Dzierzgowski, prymas Polski (ok. 1490–1559). Zarys biograficzny*, „Nasza Przyszłość”, 2, 1947, s. 38.

²⁶ W. Urban, *Krasieński Stanisław, h. Ślepowron (1534–1598)*, s. 190–191.

²⁷ *Posłowie ziemscy koronni 1493–1600*, red. I. Kaniewska, Warszawa 2013, s. 115.

jeszcze Feliksa Adaukta i także spowinowaconych z nimi Garwaskich. Wspieranie Krasińskich było więc efektem działalności politycznej Dzierzgowskich, którzy po odstąpieniu Bony i przy poparciu Zygmunta II Augusta potrzebowali na Mazowszu silnego zaplecza politycznego²⁸. Dodajmy, że jako drugiego posła sejmik ciechanowski wybrał Jana Podoskiego zwanego Goszczem, już wówczas sędziego ziemskiego ciechanowskiego i przedstawiciela znaczącego rodu, dobrze sytuowanego majątkowo i mającego wpływy poprzez godności duchowne familiantów w ziemiach łomżyńskiej, ciechanowskiej i różańskiej²⁹. Podoscy h. Junosza stanowili więc wówczas poważną i istotną konkurencję dla Krasińskich. Okazała się ona początkowo chyba zbyt silna, zwłaszcza po śmierci obu Dzierzgowskich (Jana w 1558, Mikołaja w 1559). Andrzej Krasiński stopniowo, dzięki rosnącej pozycji starszego brata, wspinał się jednak w tym czasie po szczeblach lokalnej kariery, uzyskując kolejne urzędy ziemskie i zaufanie szlachty. Przed rokiem 1563 był chorążym, później stolnikiem ciechanowskim, a od 1567 sędzią ziemskim ciechanowskim³⁰. Awanse te przełożyły się już na wpływy sejmikowe. Wybrano go bowiem na posła najpierw na sejm piotrkowski 1562/62, potem na warszawski 1563/64, a następnie na poborcę podatku w ziemi ciechanowskiej³¹. Nie posłował chyba (brak pełnych danych dla woj. mazowieckiego) na sejm 1564 r. Za to potem zaczął pojawiać się jako poseł ciechanowski regularnie w latach: 1565, 1567, 1569, 1570, 1572, 1573, 1574. Wydaje się, że wpływ miało tu objęcie pieczęci mniejszej przez brata (podkanclerstwo 1569, prepozytura plocka 1568) i realne znaczenie urzędu sędziego ziemskiego wśród mazowieckiej szlachty. W latach 1570–1573 regularnie wybierano Krasińskiego razem z podsędkiem ciechanowskim Stanisławem Śmiecińskim. Tego drugiego wybierano jeszcze potem na sejm 1576/77. Można więc uznać, że dzięki poparciu brata i urzędowi sędziowskiemu Andrzejowi Krasińskiemu mniej więcej na dekadę udało się stworzyć stały, przychylny sobie układ sił na sejmiku ciechanowskim. Po kilkuletniej przerwie wybierano go jeszcze dwukrotnie – w latach 1578 i 1582. Krasińscy popierali politykę Zygmunta II Augusta. Andrzej podpisał akt unii lubelskiej, był poborcą podatkowym. W dobie pierwszego bezkrólewia, idąc w ślady wyborów politycznych brata, poparł Henryka Walezego i sygnował akt konfederacji warszawskiej. Stał

²⁸ J. Dziegielewski, *Mazowsze w czasach ostatnich Jagiellonów*, w: *Mazowsze w procesach integracyjnych i dezintegracyjnych w Rzeczypospolitej XVI–XVII wieku. Studia i szkice*, red. J. Dziegielewski, Warszawa 2010, s. 46.

²⁹ E. Opaliński, op. cit., s. 48 i 113.

³⁰ A. Moniuszko, op. cit., s. 310.

³¹ I. Kaniewska, op. cit., s. 265.

się postacią na tyle rozpoznawalną, że w roku 1574 przeprowadził obradom sejmiku generalnego mazowieckiego, który burzliwie debatował o składzie i kompetencjach sądów. W trakcie kolejnej elekcji poparł Maksymiliana, czyniąc podobnie jak Franciszek. To prawdopodobnie zdecydowało o wspominatej już absencji na sejmach w pierwszych latach panowania Stefana Batorego. Uznać więc trzeba Andrzeja Krasińskiego za pierwszego z rodu, który uzyskał silną pozycję wśród szlachty ciechanowskiej. Nie byłoby to jednak możliwe bez koligacji z Dzierzgowskimi i wynikającej z niej pozycji brata.

Andrzej Krasiński z małżeństwa z Katarzyną z Czarnieckich pozostawił trzech synów: Stanisława (1558–1617), Jana Andrzeja (1550–1612)³² i Franciszka (zm. 1603). Pierwszy z nich był jako chorąży płocki wybierany na posła z sejmiku raciąskiego w roku 1585. Potem został kasztelanem ciechanowskim (1586), następnie sierpeckim (1590), podlaskim (1593), wreszcie kasztelanem (1596) i wojewodą płockim (1600)³³. Drugi z synów Andrzeja, Jan Andrzej, wstąpił do stanu duchownego i został kanonikiem gnieźnieńskim, scholastykiem łęczyckim i kieleckim³⁴. Aktywnością na sejmiku ciechanowskim zaznaczył się najmłodszy z braci Franciszek. Urodzony po 1550 r., występuje w 1582 jako wojski różański. I właśnie z sejmiku różańskiego został po raz pierwszy wybrany na sejm. Był to jedyny znany nam przypadek wyboru Krasińskiego na posła z ziemi różańskiej. Warto w tym miejscu zatrzymać się i zaznaczyć istotną dla dalszych rozważań konstatację, że pod koniec życia sędziego ciechanowskiego Andrzeja, w pierwszej połowie lat osiemdziesiątych Krasińscy wybierani byli na posłów z trzech sejmików: raciąskiego (płockiego), różańskiego i ciechanowskiego. Sejmik ciechanowski nie był więc jedynym, na którym zabiegali o wpływy i je uzyskali. Wracając do Andrzeja, to w roku 1588 został on sędzią ziemskim ciechanowskim³⁵. W rok później wybrano go po raz pierwszy na posła na sejm z ziemi ciechanowskiej. Następnie w roku 1590 postąpił na kasztelanę ciechanowską i był pierwszym z rodu senatorem w swej ojczyźnie. Umocniło to niewątpliwie jego pozycję, bo na posła wybierano go jeszcze trzykrotnie – w latach: 1593, 1596 i 1598. Nie był to jednak bynajmniej czas hegemonii Krasińskich na sejmiku ciechanowskim. Rywalizowali oni zwłaszcza z Niszczyczkimi, także regularnie wybieranymi na posłów ziemi ciechanowskiej. Oparcie dla Niszczyczkich stanowiło przede wszystkim starostwo ciechanowskie, które nieprzerwanie w okresie 1580–1609 dzierżyli kolejno: Krzysztof, Piotr i po-

³² H. Barycz, op. cit., s. 177–179.

³³ J. Maciszewski, op. cit., s. 191–192.

³⁴ H. Barycz, op. cit., s. 177–179.

³⁵ A. Moniuszko, op. cit., s. 310.

nownie Krzysztof. Piotr Niszczycycki w analizowanym okresie wybierany był na posła z sejmiku ciechanowskiego także cztery razy. Zauważmy, że po Niszczycyckich starostwo ciechanowskie dostało się Podoskim, którzy dzierżyli je aż do roku 1647. Krasińscy pierwszy raz tenutę ciechanowską uzyskali dopiero w roku... 1762 za sprawą Adama Krasińskiego³⁶.

Po roku 1598, na okres trzydziestu lat aktywność Krasińskich na sejmiku ciechanowskim osłabła. Wynikało to po pierwsze z faktu, iż potomstwo Andrzeja Krasińskiego nie dożyło wieku dojrzałego. Za sprawą Niszczycyckich sejmik ciechanowski zajął niezbyt przychylną Zygmuntowi III postawę. Krasińscy, dzięki Stanisławowi, we współpracy z biskupem płockim Wojciechem Baranowskim i Garwaskimi zaktywizowali się na obszarze województwa płockiego³⁷. W kolejnym pokoleniu synowie Stanisława (łącznie 15 dzieci z Małgorzatą Starożębską i Anną Michnowską), zwłaszcza Wojciech, Ludwik, Gabriel i Jan Kazimierz, w dużym stopniu opanowali sejmik woj. płockiego. Podobnie Ludwik Krasiński, który był wprawdzie kasztelanem ciechanowskim, ale równocześnie starostą płockim³⁸. Sejmik w Raciążu wybierał go na posła osiem razy między 1620 a 1640 r. Dwa razy wybrano zaś Jana Krasińskiego (1625, 1631).

Wpływy na sejmiku ciechanowskim odzyskał zaś Stanisław Krasiński, syn Mikołaja, podkomorzego różańskiego. Od 1622 r. był wojskim różańskim. W roku 1627 został sędzią ziemskim ciechanowskim i funkcję sprawował nieco ponad dekadę. Następnie postąpił na podkomorstwo ciechanowskie i wreszcie w roku 1643 został kasztelanem sierpeckim³⁹. Uznać go należy za najwybitniejszego lidera sejmiku ciechanowskiego, wywodzącego się z rodu Krasińskich. Na posła z sejmiku ciechanowskiego wybierano go dziewięciokrotnie (tu jest liderem) w latach: 1629 (II) – 1640. W latach 1633 i 1635 jako marszałek przewodził obradom sejmiku generalnego, był deputatem do trybunału skarbowego, koronnego, komisarzem sejmowym do rozgraniczenia dóbr szlacheckich i królewskich⁴⁰. Obok niego drugim posłem z ziemi ciechanowskiej był wówczas Jan Kazimierz Krasiński, podkomorzy ciechanowski. W latach 1633, 1634 i 1635 (na oba sejmy) posłami ziemi ciechanowskiej byli dwaj przedstawiciele rodu Krasińskich. Do tego jeszcze odnotować trzeba funkcje poboczne pełnione przez przedstawi-

---

³⁶ K. Chłapowski, *Starostowie niegradowi w Koronie 1565–1795 (materiały źródłowe)*, Warszawa 2017, s. 351–352.

³⁷ J. Dziegielewski, *Życie polityczne na Mazowszu od schyłku XVI wieku*, s. 89.

³⁸ J. Bąkowa, *Krasiński Ludwik, h. Ślepowron (zm. po 1644)*, s. 186.

³⁹ A. Moniuszko, op. cit., s. 310–311.

⁴⁰ J. Bąkowa, *Krasiński Stanisław, h. Ślepowron (ok. 1585 – po 1641)*, s. 192–193.

cieli rodu, jak powierzenie dystrybucji soli Janowi Krasińskiemu, wojskiemu różańskiemu w 1634 r.⁴¹ W zasadzie było to apogeum znaczenia Krasińskich na sejmiku ciechanowskim. Po roku 1640, do końca panowania Jana II Kazimierza znajdziemy jeszcze tylko jednego posła z rodu Krasińskich i to bez potwierdzonej pełnej tożsamości (1666). Dzięki nadaniom kolejnych tenet i awansom na urzędy senatorskie oraz centralne aktywność polityczna rodu przeniosła się na inne sejmiki: raciański i łomżyński.

Sumując, należy podkreślić, że w początkowym okresie kariery rodu Krasińskich sejmik ciechanowski odgrywał dla nich bardzo istotną rolę. Zaznaczyła się na nim aktywność kilku parlamentarzystów, którzy swą pozycję osiągnęli albo przez wsparcie Franciszka, albo przez urząd sędziego ziemskiego. Niewątpliwą barierą w uzyskaniu przewagi rodu na sejmiku był brak nadania tenuty ciechanowskiej, w czym skutecznie przeszkadzali Niszczycy i Podolscy. Apogeum znaczenia na sejmiku ciechanowskim przypadł na lata trzydzieste XVII w., co zapewnili Stanisław i Jan Kazimierz Krasińscy. Ród miał już wówczas silną pozycję w województwie płockim, potem zyskał ją w ziemi łomżyńskiej. Jak więc przystało na ziemię ojczystą, jej sejmik odegrał najbardziej istotną rolę w okresie pierwocin budowania potęgi rodu.

Aneks nr 1. Posłowie sejmiku ciechanowskiego wybierani na sejmy w latach 1552–1660⁴²

Lp.	Rok sejmu	Imię i nazwisko posła	Urząd
1.	1553	Andrzej Krasiński	–
		Stanisław Podoski	Sędzia ciech.
2.	1557	Jan Łysakowski	Sędzia zambrowski i ostrołęcki
		Paweł Kossobudzki	–
3.	1562/63	Krystyn Łoś Cichoń	–
		Andrzej Krasiński	Chorąży ciech.
4.	1563/64	Andrzej Krasiński	Chorąży ciech. Poborca w z. ciech.
		Jan Wichrowski	–
5.	1564	Stanisław Bogacki (?)	

⁴¹ Akta sejmikowe ziemi ciechanowskiej 1608–1795, BPAU-PANKr., rkp. 8318, k. 12.

⁴² Na podstawie: *Posłowie ziemscy koronni 1493–1600*, passim; J. Choińska-Mika, *Sejmiki mazowieckie*, s. 154–173; S. Ochman-Staniszevska, Z. Staniszevski, *Sejm Rzeczypospolitej za Jana Kazimierza Wazy. Prawo – doktryna – polityka*, t. 2, Wrocław 2000, s. 335–400, Aneks nr II; Akta sejmikowe ziemi ciechanowskiej 1608–1795, BPAU-PANKr., rkp. 8318.

6.	1565	Andrzej Krasiński	Stolnik ciech. Poborca w z. ciech.
		Stanisław Bogacki	–
7.	1567	Andrzej Krasiński	Sędzia ciech.
		? Skrobocki	–
8.	1569	Andrzej Krasiński	Sędzia ciech.
		Jakub Łysakowski	Stolnik nurski
9.	1570	Andrzej Krasiński	Sędzia ciech.
		Stanisław Śmieciński	Podsędek ciech.
10.	1572	Andrzej Krasiński	Sędzia ciech.
		Stanisław Śmieciński	Podsędek ciech.
11.	1573	Andrzej Krasiński	Sędzia ciech.
		Stanisław Śmieciński	Podsędek ciech.
12.	1574	Andrzej Krasiński	Sędzia ciech.
		Krzysztof Niszczycycki	Starosta przasnyski
13.	1576	? Górski	–
		Stanisław Śmieciński	Podsędek ciech.
14.	1576/77	Mikołaj Podoski	–
		Andrzej Krasiński	Sędzia ciech.
16.	1582	Andrzej Krasiński	Sędzia ciech.
		Wawrzyniec Nieborski	–
17.	1585	Hieronim Łoś	–
		Gortad Nieborski	–
18.	1587/88	Mikołaj Podoski	Cześnik ciech.
19.	1589	Franciszek Krasiński	Sędzia ciech.
		Piotr Niszczycycki	–
20.	1590/91	Mikołaj Żochowski	–
		Jan Zawadzki	–
21.	1592	Mikołaj Podoski	Starosta nurski i cześnik ciech.
		Piotr Niszczycycki	Starosta ciech.
22.	1593	Franciszek Krasiński	Kasztelan ciech. Wojski różański
		Piotr Niszczycycki	Starosta ciech.
23.	1595	Franciszek Krasiński	Kasztelan ciech. Wojski różański
		Piotr Niszczycycki	Starosta ciech.
24.	1596	Franciszek Krasiński	Kasztelan ciech. Wojski różański
		Franciszek Krasiński	Kasztelan ciech. Wojski różański
25.	1598	Stanisław Narzymski	–
		Mikołaj Krasowski	Sędzia ciech.
26.	1600	Piotr Niszczycycki	Starosta ciech.
		Piotr Kukliński	–
27.	1601	Piotr Kukliński	–
		Krzysztof Niszczycycki	–
28.	1609	Paweł Duczmiński	–
		Jan Podoski	Starosta ciech.
29.	1611	Jan Podoski	Starosta ciech.

30.	1613	Jan Podoski	Starosta ciech.
31.	1620	Wojciech Gołyński	–
		Franciszek Żuchowski	Podkomorzy ciech.
32.	1627	Jan Roman Brzozowski	Podsędek ciech.
		Jan Gogolewski	–
33.	1629/IIIn	Stanisław Krasieński	Sędzia ciech.
		Paweł Podoski	Miecznik ciech. (?)
34.	1631	Wojciech Gołyński	Cześnik ciech.
		Stanisław Krasieński	Sędzia ciech.
35.	1633	Jan Kazimierz Krasieński	–
		Stanisław Krasieński	Sędzia ciech.
36.	1634	Jan Kazimierz Krasieński	Podkomorzy ciech.
		Stanisław Krasieński	Sędzia ciech.
37.	1635	Jan Kazimierz Krasieński	Podkomorzy ciech.
		Stanisław Krasieński	Sędzia ciech.
38.	1635/IIIn	Jan Kazimierz Krasieński	Podkomorzy ciech.
		Stanisław Krasieński	Sędzia ciech.
39.	1638	Stanisław Krasieński	Podkomorzy ciech. (?)
40.	1639	Stanisław Krasieński	Podkomorzy ciech.
		Jakub Podoski	Starosta ciech.
41.	1640	Stanisław Krasieński (?)	–
42.	1646	Ludwik Krzywkowski	Stolnik ciech.
43.	1649/50	Balcer Sarbiewski	Sędzia ciech.
44.	1659	Jan Duczymiński	Łowczy ciech.
45.	1659	Paweł Młocki	Sędzia ciech.
46.	1661	Jan Duczymiński	Chorąży ciech.
		Paweł Młocki	Sędzia ciech.
47.	1662	Jan Duczymiński	Chorąży ciech.
48.	1664/65	Jan Duczymiński	Chorąży ciech.
49.	1666/I	Jan Duczymiński	Chorąży ciech.
		? Krasieński	Pisarz ciech.
50.	1667	Stanisław Sarbiewski	Miecznik ciech.
51.	1668/I	Jan Duczymiński	Chorąży ciech.
52.	1668/II	Jan Kukliński	Stolnik ciech.
		Stanisław Sarbiewski	Miecznik ciech.

Aneks nr 2. Posłowie Krasieńscy z sejmików mazowieckich do 1660 r.⁴³ (oprócz ciechanowskiego)

Lp.	Sejmik	Sejm	Imię i nazwisko	Urząd	Uwagi
1.	różański	1582	Franciszek Krasieński	Wojski różański	–
2.	raciąski	1585	Stanisław Krasieński	Chorąży płocki	–
3.	raciąski	1620	Ludwik Krasieński	Starosta płocki	–
4.	raciąski	1625	Jan Krasieński	–	–
5.	raciąski	1629	Ludwik Krasieński	Starosta płocki	–
6.	raciąski	1631	Jan Krasieński	–	–
7.	raciąski	1632	Ludwik Krasieński	Starosta płocki	–
8.	raciąski	1633	Ludwik Krasieński	Starosta płocki	–
9.	raciąski	1634	Ludwik Krasieński	Starosta płocki	–
10.	raciąski	1637	Ludwik Krasieński	Starosta płocki	–
11.	raciąski	1637n	Ludwik Krasieński	Starosta płocki	–
12.	raciąski	1640	Ludwik Krasieński	Starosta płocki	–
13.	raciąski	1662	Władysław Krasieński	Kasztelanic płocki	–
14.	łomżyński	1662	Jan Dobrogost Krasieński	Starosta łomżyński	–
15.	łomżyński	1664/5	Jan Dobrogost Krasieński	Starosta łomżyński	–
16.	łomżyński	1665	Jan Dobrogost Krasieński	Starosta łomżyński	–
17.	łomżyński	1667	Jan Dobrogost Krasieński	Starosta łomżyński	–
18.	warszawski	1668 abd.	Jan Dobrogost Krasieński	Referendarz kor.	–

⁴³ Na podstawie: *Posłowie ziemscy koronni 1493–1600*, passim; J. Choińska-Mika, *Sejmiki mazowieckie*, s. 154–173; S. Ochman-Staniszevska, Z. Staniszevska, op. cit., s. 335–400, Aneks nr II.

Aneks nr 3. Starostowie ciechanowscy w XVI–XVII w.⁴⁴

Lp.	Imię i nazwisko	Lata	Uwagi
1.	Florian Noskowski	Przed 1561–1589	–
2.	Krzysztof Niszczycycki	1580–1589	W dożywocie
3.	Piotr Niszczycycki	1589–1600	Cesja Krzysztofa
4.	Krzysztof Niszczycycki	1600–1609	W dożywocie po Piotrze
5.	Jan Podoski ⁴⁵ woj. mazowiecki	1609–1630	–
6.	Jakub Podoski	1631–1647	–
7.	Ludwik Zieliński kaszt. sierpecki	1647–1660	–
8.	Walenty Zieliński	1660–1667	Cesja Ludwika
9.	Ludwik Zieliński kaszt. sierpecki	1667–1674	Cesja Walentego
10.	Jan Walenty Zieliński	1674–1676	–
11.	N.N.	1676–1696(?)	Cesja Jana Walentego
12.	Jan Zieliński	1696–1709	–
13.	Stanisław Narzymski chor. ciechanowski	1709–1720	W dożywocie
14.	Józef Nakwaski chor. wyszogrodzki	1720–1732	–
15.	Antoni Nieborski podkom. ciechanowski	1732–1749	Cesja Nakwaskiego
16.	N.N.	1749–1762(?)	Cesja Nieborskiego
17.	Adam Krasieński	1762?–1789	-

⁴⁴ K. Chłapowski, *Starostowie niegradowi w Koronie 1565–1795*, s. 351–352.

⁴⁵ Jan Podoski 1626, Akta sejmikowe ziemi ciechanowskiej 1608–1795, BPAU-PANKr., rkp. 8318, k. 124.

Aneks nr 4. Krasińscy – starostowie niegrodowi w woj. mazowieckim (oprócz Ciechanowa) w latach 1565–1795⁴⁶

Lp.	Starostwo	Imię i nazwisko/urząd	Lata	Uwagi
1.	łomżyńskie	Jan Kazimierz Krasiński wojewoda płocki, podskarbi kor.	28 I 1652–1661	Otrzymał po H. Radziejowskim
		Jan Dobrogost Krasiński	1661–1668	Cesja po J.K. Krasińskim
2.	warszawskie	Jan Dobrogost Krasiński	1668–1697	Cesja na rzecz N.N.
		Stanisław Krasiński kasztelan płocki	1701–1717	Zm. 1717
3.	przasnyskie	Jan Kazimierz Krasiński wojewoda płocki, podskarbi kor.	15 V 1652–1663	Cesja w dożyw. od A. Koniecpolskiego
		Jan Dobrogost Krasiński	1663–1697	Cesja od J.K. Krasińskiego w dożyw. wspólnie z Teresą Chodkiewicz
		Stanisław Krasiński	1697–1717	
		Róża Krasińska	1717–1724	W utrzymaniu do 1795
4.	nowomiejskie	Stanisław Krasiński kasztelan ciechanowski	1645–1663	
		Jan Dobrogost Krasiński wojewoda płocki	1663–1710	Cesja od J.K. Krasińskiego
		Stanisław Krasiński starosta warszawski	1710–1717	W utrzymaniu do 1775
5.	grabowskie, z. wieluńska	Jan Kazimierz Krasiński, podkom. ciechanowski	1635–1654	Otrzymał po zm. Marcinie Zarembie, cesja na rzecz Jana Urbańskiego
6.	płockie	Ludwik Krasiński, kasztelan ciechanowski	1614–1643	Cesja na rzecz Jana Tęczyńskiego
		Wojciech Krasiński	1643–1691	Zm. 1691, po nim otrzymał Wojciech Bogustawski

⁴⁶ K. Chłapowski, *Starostowie niegrodowi w Koronie 1565–1795*, passim.

Bibliografia

Źródła archiwalne

Akta sejmikowe ziemi ciechanowskiej 1608–1795, Biblioteka Naukowa PAU i PAN w Krakowie, rkp. 8318.

Źródła drukowane

Niesiecki Kacper, *Herbarz polski*, wyd. J.N. Bobrowicz, t. 5, Lipsk 1839–1845.

Z archiwaliów diecezjalnych płockich XIX wieku, z. 7: Dekanat przasnyski, oprac. M.M. Grzybowski, Płock 2000.

Opracowania

„Amor patriae nostra lex. Zeszyty Muzeum Romantyzmu”, z. 5: *Jedność w różnorodności*, red. R.F. Kochanowicz, Opinogóra 2018.

Barycz H., *Krasiński Jan Andrzej (1550–1612)*, PSB, t. 15, Wrocław–Warszawa–Kraków 1970.

Bąkowa J., *Krasiński Ludwik, h. Ślepowron (zm. po 1644)*, PSB, t. 15, Wrocław–Warszawa–Kraków 1970.

Bąkowa J., *Krasiński Stanisław, h. Ślepowron (ok. 1585 – po 1641)*, PSB, t. 15, Wrocław–Warszawa–Kraków 1970.

Chłapowski K., *Elita senatorsko-dygnitarska Korony za czasów Zygmunta III i Władysława IV*, Warszawa 1996.

Chłapowski K., *Starostowie niegrodowi w Koronie 1565–1795 (materiały źródłowe)*, Warszawa 2017.

Choińska-Mika J., *Mazowiecki parlamentaryzm w XVI–XVIII wieku*, w: *Dzieje Mazowsza*, t. 2: *Lata 1527–1794*, red. J. Tyszkiewicz, Pułtusk 2015.

Choińska-Mika J., *Sejmiki mazowieckie w dobie Wazów*, Warszawa 1998.

Dzieje Mazowsza, t. 2: *Lata 1527–1794*, red. J. Tyszkiewicz, Pułtusk 2015.

Dzięgielewski J., *Mazowszanie na urządach centralnych w XVI–XVII wieku*, w: *Mazowsze na pograniczu kultur w średniowieczu i nowożytności*, red. M. Dygo, Pułtusk 2007.

Dzięgielewski J., *Mazowszanie w rozgrywkach o tron i system polityczny Rzeczypospolitej w latach 1572–1609*, w: *Mazowsze w procesach integracyjnych i dezintegracyjnych w Rzeczypospolitej w XVI–XVII wieku. Studia i szkice*, red. idem, Warszawa 2010.

Dzięgielewski J., *Mazowszanie w życiu publicznym Rzeczypospolitej od rokoshu Zebrzydowskiego do abdykacji Jana Kazimierza*, w: *Mazowsze w procesach integracyjnych i dezintegracyjnych w Rzeczypospolitej w XVI–XVII wieku. Studia i szkice*, red. idem, Warszawa 2010.

Dzięgielewski J., *Możnowładcy mazowieccy wobec konfliktów wewnętrznych w RP w latach 1587–1608*, w: *Wobec króla i Rzeczypospolitej. Magnateria w XVI–XVIII wieku*, red. E. Dubas-Urwanowicz, J. Urwanowicz, Kraków 2012.

Dzięgielewski J., *Najznamienszi na Mazowszu za Jagiellonów i Wazów*, w: *Studia z historii społecznej ofiarowane Profesorowi Andrzejowi Wyczańskiemu*, red. C. Kuklo, Białystok 2004.

- Dzięgielewski J., *Życie polityczne na Mazowszu od schyłku XV do połowy XVII wieku*, w: *Dzieje Mazowsza*, t. 2: *Lata 1527–1794*, red. J. Tyszkiewicz, Pultusk 2015.
- Gierowski J., *Sejmik generalny księstwa mazowieckiego na tle ustroju sejmikowego Mazowsza*, Wrocław 1948.
- Gostyński T., *Franciszek Krasiński. Polityk złotego wieku*, Oświęcim 2016.
- Górczyk W. J., *Galąź prawosławna i kalwińska Krasińskich herbu Ślepowron z Krasnego*, „Gdański Rocznik Ewangelicki”, 13, 2019.
- Hundert Z., *Działalność polityczna referendarza koronnego i starosty warszawskiego Jana Dobrogosta Krasińskiego za panowania Jana III (do 1688 r.)*, „Kronika Zamkowa. Roczniki”, 6(72), 2019.
- Kaniewska I., *Krasiński Andrzej, h. Ślepowron (zm. 1588)*, PSB, t. 15, Wrocław–Warszawa–Kraków 1970.
- Maciszewski J., *Krasiński Stanisław, h. Ślepowron (1558–1617)*, PSB, t. 15, Wrocław–Warszawa–Kraków 1970.
- Mazowsze na pograniczu kultur w średniowieczu i nowożytności*, red. M. Dygo, Pultusk 2007.
- Mazowsze w procesach integracyjnych i dezintegracyjnych w Rzeczypospolitej w XVI–XVII wieku. Studia i szkice*, red. J. Dzięgielewski, Warszawa 2010.
- Moniuszko A., *Mazowieckie sądy ziemskie (1588–1648). Organizacja – funkcjonowanie – postępowanie*, Warszawa 2013.
- Ochman-Staniszevska S., Staniszevski Z., *Sejm Rzeczypospolitej za Jana Kazimierza Wazy. Prawo – doktryna – polityka*, t. 2, Wrocław 2000.
- Opaliński E., *Rodziny wielkosenatorskie w Wielkopolsce, na Kujawach i na Mazowszu za Zygmunta III. Podstawy karier*, Warszawa 2007.
- Pieńkowska A., Pieńkowski M., *Sejmiki mazowieckie wobec problemów wewnętrznych Rzeczypospolitej w latach 1661–1665*, Oświęcim 2015.
- Pieńkowski M., *Sejmiki mazowieckie wobec urzędów oraz działalności polityczno-wojskowej hetmana i marszałka koronnego Jana Sobieskiego w latach 1665–1674*, w: *Marszałek i hetman koronny Jan Sobieski i jego czasy (1665–1674)*, red. D. Milewski, Warszawa 2014.
- Pociecha W., *Arcybiskup gnieźnieński Mikołaj Dzierżgowski, prymas Polski (ok. 1490–1559). Zarys biograficzny*, „Nasza Przeszłość”, 2, 1947.
- Posłowie ziemscy koronni 1493–1600*, red. I. Kaniewska, Warszawa 2013.
- Przyboś A., *Krasiński Gabriel, h. Ślepowron (zm. 1676)*, PSB, t. 15, Wrocław–Warszawa–Kraków 1970.
- Przyboś A., *Krasiński Jan Dobrogost (Bonawentura) na Krasnem, h. Ślepowron (zm. 1717)*, PSB, t. 15, Wrocław–Warszawa–Kraków 1970.
- Przyboś A., *Krasiński Jan Kazimierz na Krasnem, h. Ślepowron (1607–1669)*, PSB, t. 15, Wrocław–Warszawa–Kraków 1970.
- Szlakiem kościołów fundacji Krasińskich: Opinogóra, Pałuki, Krasne*, oprac. S. Maliszewska, A. Łyszkowska, Opinogóra 2015.
- Urban W., *Krasiński Franciszek, h. Ślepowron (1525–1577)*, PSB, t. 15, Wrocław–Warszawa–Kraków 1970.
- Urban W., *Krasiński Stanisław, h. Ślepowron (1534–1598)*, PSB, t. 15, Wrocław–Warszawa–Kraków 1970.

Netografia

Corpus Academicum Cracoviense (CAC), http://cac.historia.uj.edu.pl/osoba/2021880_Jan_z_Krasnego_syn_Miko%82aja (dostęp: 23.05.2022).

Kartoteka Słownika historyczno-geograficznego Mazowsza w średniowieczu, <https://www.rcin.org.pl/dlibra/publication/75997/edition/57209/content> (dostęp: 19.05.2022).

Abstract

Building the position of the Krasinski family at the Ciechanow Sejmik in the 17th century (by 1668)

Keywords: regional diet of Ciechanów 16–17th century, Krasieński Family 16–17th century, function of a non-town starost of Ciechanów 16–17th century, Franciszek Krasieński (1525–1577), Krasne 16–17th century

The text deals with the hitherto poorly recognized issue of building the position of the Krasieński family at the regional diet of Ciechanów from the beginning of the family's career to the end of the reign of John II Casimir. The Krasieński family built their position on the basis of Franciszek, Bishop of Kraków (1525–1577), in alliance with the Dzierzgowski family. They were members of the regional diet of Ciechanów many times (Andrzej Krasieński 9 times), but they managed to achieve a more stable position there only in the 1730s, when Jan Kazimierz and Stanisław Krasieński were elected together many times. However, this was a short-lived state. It seems that dominance at the regional diet of Ciechanów was rather guaranteed by the function of a non-town starost, which the Krasieńscy family did not achieve during the period considered. Nevertheless, thanks to other starosties, they dominated the Raciaś and Łomża regional diets. Thus, although their ancestral nest was in the Ciechanów land, they did not need the regional diet of Ciechanów to build the position of the family in the second half of the 17th century.